

ONE και ελληνικό τραπεζικό σύστημα

M. ΜΑΣΟΥΡΑΚΗ

*Διευθνή
Διευθύνσεως
Οικονομικών
Μελετών
Alpha -
Τράπεζας Πίστewς*

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα εισέρχεται από 1.1.1999, όταν θα καθιερωθεί το ευρώ σε μία μεγάλη ομάδα κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, σε ένα περιβάλλον εντόνου ανταγωνισμού, που ήδη βρίσκεται σε υψηλό επίπεδο μετά την απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και την προοιούσα παγκοσμιοποίηση των οικονομιών. Ο ανταγωνισμός αυτός ήδη έχει οδηγήσει σε συμπίεση των περιθωρίων και σε εντατικοποίηση των προσπαθειών που καταβάλουν οι τράπεζες για την εξυγίανση του χαρτοφυλακίου τους και την αναδιάρθρωση της λειτουργικής τους δομής έτσι ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν καλύτερα στις προκλήσεις του μέλλοντος. Ανεξαρτήτως του χρόνου υιοθέτησεως του ευρώ και στην Ελλάδα, οι ελληνικές τράπεζες προετοιμάζονται να αναπροσαρμόσουν τα συστήματά τους και να προσφέρουν στην αγορά νέα προϊόντα έτσι ώστε να λειτουργήσουν στο περιβάλλον του ευρώ από την αρχή, ή όσο το δυνατόν συντομότερα μετά την 1.1.1999. Αυτό επιβάλλεται για λόγους ανταγωνισμού, καθώς πολλές ξένες τράπεζες, είτε εγκατεστημένες στην Ελλάδα είτε μέσω διασυνοριακών συναλλαγών, θα

αρχίσουν να προσφέρουν υπηρεσίες σε ευρώ στην εγχώρια πελατεία τους. Παράλληλα, οι μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις, και ιδίως αυτές που έχουν εξαγωγικό, και γενικότερα εξωστρεφή, προσανατολισμό θα αρχίσουν να προσαρμόζουν τη λειτουργία τους και να μετατρέπουν τα συστήματά τους σε ευρώ. Αυτό θα θέσει τις ελληνικές τράπεζες με τις οποίες συνεργάζονται σε δυσμενή θέση εάν οι τελευταίες δε θα μπορούν να προσφέρουν υπηρεσίες σε ευρώ.

Στην ανάλυση που ακολουθεί γίνεται μία προσπάθεια να διερευνηθεί η επίπτωση της εντάσεως του ανταγωνισμού στην κερδοφορία και ανταγωνιστικότητα των ελληνικών τραπεζών, λαμβάνοντας υπόψη και την επίδραση του ευρώ στις τραπεζικές εργασίες, καθώς και τις απαιτούμενες προσαρμογές των τραπεζών για να αντιμετωπίσουν όχι μόνο το ευρώ αλλά, γενικότερα, το έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον που διαμορφώνεται. Στην ανάλυση, χρησιμοποιούνται μέσοι όροι που αναφέρονται στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα ως σύνολο. Οι μέσοι αυτοί όροι υποκρύπτουν, ως είναι φυσικό, την καλύτερη επίδοση ορισμένων ιδιωτικών, κυρίως, τραπεζικών ιδρυμάτων καθώς και την ακόμη δυσμενέστερη (σε σχέση με τους

μέσους όρους) θέση ορισμένων άλλων υπό κρατικό έλεγχο, κυρίως, τραπεζών. Η ανάλυση θα περιορισθεί στους μέσους όρους, πράγμα που σημαίνει ότι η προσαρμογή των διαφόρων τραπεζών στη νέα κατάσταση που δημιουργεί το ευρώ θα είναι ασύμμετρη, δηλαδή θα απαιτηθεί μεγαλύτερη προσαρμογή σε ορισμένες τράπεζες από ότι σε άλλες.

Μία εξέταση των αποτελεσμάτων των

εμπορικών τραπεζών σε διάφορες χώρες της Ευρώπης για το 1995⁽¹⁾ (τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα συγκριτικά στοιχεία) αποκαλύπτει ότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα λειτουργεί με διπλάσια απόδοση στοιχείων ενεργητικού (ROA) από ότι τα τραπεζικά συστήματα των εξεταζόμενων ευρωπαϊκών χωρών της (1,2% για την Ελλάδα έναντι ενός μέσου όρου 0,6% για

ΠΙΝΑΚΑΣ 1							
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ 1995							
	Ως ποσοστό του Ενεργητικού (εκτός αν ορίζεται διαφορετικά)						
	ΕΛΛΑΔΑ	ΑΓΓΛΙΑ	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΓΑΛΛΙΑ	ΙΤΑΛΙΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ
Καθαρά Εσοδα από Τόκους	2,0	2,3	2,0	0,8	2,9	2,3	2,3
Εσοδα εκτός Τόκων	2,1	1,8	0,7	1,0	0,7	1,0	0,7
α. Προμήθειες	1,2	1,3	0,6	0,4	0,3	0,6	0,4
β. Αποτελέσματα							
Χρηματοοικονομικών Πράξεων	0,5	0,5	0,1	0,3	0,04	0,2	0,2
γ. Λοιπά έσοδα εκμεταλλεύσεως	0,4		0,04	0,3	0,4	0,2	0,1
Σύνολο Εσόδων	4,1	4,1	2,7	1,8	3,6	3,3	3,0
Εξοδα	2,4	2,0	1,8	1,3	1,7	1,3	1,7
α. Αμοιβές προσωπικού	1,8	1,5	1,1	0,8	1,5	1,3	1,1
β. Γενικά έξοδα & Λοιπά έξοδα εκμεταλλεύσεως	0,6	0,6	0,7	0,5	0,2	0,03	0,6
Αποτελέσματα (εκτός αποσβέσεων & προβλέψεων)	1,7	2,1	0,9	0,5	1,9	2,0	1,3
Αποσβέσεις	0,2	0,6		0,07	0,7	0,8	0,2
Προβλέψεις	0,25	0,30	0,41	0,37	0,78	0,45	0,40
εκ των οποίων:							
για επισφαλείς απαιτήσεις	0,23	N/A	0,39	0,25	0,68	0,38	0,46
Κέρδη (ROA) προ φόρων	1,2	1,2	0,5	0,1	0,5	0,7	0,7
Κέρδη (ROA) μετά από φόρους	0,9	0,8	0,3	0,05	0,03	0,6	0,5
Χορηγήσεις	27,0	52,1	57,4	34,0	42,4	41,1	33,3
Χρεόγραφα	33,6	18,5	17,0	18,8	13,9	18,4	23,2
Διατραπεζικές Τοποθετήσεις	11,0	13,8	22,0	39,6	6,0	16,8	29,1
Ίδια Κεφάλαια	4,7	3,9	5,4	3,3	9,2	8,6	8,2
Εξοδα ως προς Εσοδα	64,3	63,8	67,1	74,4	68,3	64,0	64,9
Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις προς Χορηγήσεις	0,9	N/A	0,7	0,8	1,5	0,9	1,4
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (ROE) - προ φόρων	25,6	29,4	8,9	3,2	3,8	8,0	7,7
Μέσο ενεργητικό ανά απασχολούμενο (σε εκατ. δρχ.)	413,0	731,2	1.538,4	2.098,3	1.100,9	958,3	780,1
Συνολικά έξοδα ανά απασχολούμενο (σε εκατ. δρχ.)	12,0	21,2	33,8	40,1	34,2	24,3	18,7
Αμοιβές ανά απασχολούμενο (σε εκατ. δρχ.)	7,6	10,6	16,6	18,0	16,7	12,4	8,6
Κέρδη ανά απασχολούμενο (σε εκατ. δρχ.)	5,0	8,6	7,4	2,2	3,8	7,0	5,2
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ :							
- Τα στοιχεία αφορούν τις εμπορικές τράπεζες εκτός της Ιταλίας που αφορούν όλες τις τράπεζες της χώρας.							
- Τα στοιχεία είναι από την έκδοση του OECD - Bank Profitability 1997.							
- Τα αποτελέσματα χρήσεως εμφανίζονται ως ποσοστό του μέσου ενεργητικού, ενώ τα στοιχεία ισολογισμού ως ποσοστό του ενεργητικού με τέλος έτους.							
- Στο δείκτη εξόδων ως προς έσοδα δεν περιλαμβάνονται οι αποσβέσεις και οι προβλέψεις.							

τις ευρωπαϊκές χώρες) [πίνακας 1]. Αυτό όμως υποκρύπτει την επίπτωση σχετικά χαμηλού ύψους αποσβέσεων και προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις στην περίπτωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Το ROA προ αποσβέσεων και προβλέψεων είναι μόνο οριακά υψηλότερο (1,7% έναντι μέσου όρου ευρωπαϊκών χωρών 1,5%). Οι σχετικά χαμηλές προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις αναμένεται να αυξηθούν στο άμεσο μέλλον καθώς θα συνεχίζεται η εξυγίανση του χαρτοφυλακίου των υπό κρατικό έλεγχο τραπεζών και καθώς το τραπεζικό σύστημα θα αναλαμβάνει σταδιακά όλο και υψηλότερους κινδύνους μετά την απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών, και, τη μεγαλύτερη μεταβλητότητα των επιτοκίων, δεδομένου του όγκου του χαρτοφυλακίου χρεογράφων που διατηρούν. Το ίδιο θα συμβεί και με τις αποσβέσεις καθώς οι ελληνικές τράπεζες αναλαμβάνουν μεγάλες επενδυτικές πρωτοβουλίες αναβαθμίσεως των συστημάτων πληροφορικής που διαθέτουν και επεκτάσεως σε άλλες αγορές για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις του μέλλοντος, όταν η παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών θα γίνεται μέσα από μία πληθώρα δικτύων διανομής εντάσεως τεχνολογίας.

Ενώ, λοιπόν, τα αποτελέσματα εκτός προβλέψεων και αποσβέσεων του ελληνικού τραπεζικού συστήματος είναι παραπλήσια των ευρωπαϊκών χωρών (μάλιστα είναι υψηλότερα κατά 1/8), μία περαιτέρω ανάλυση αποκαλύπτει ότι τα έξοδα, ως ποσοστό του ενεργητικού, των ελληνικών τραπεζών είναι κατά μέσο όρο 50% υψηλότερα των εξόδων των ευρωπαϊκών τραπεζών (κυρίως λόγω των αμοιβών προσωπικού), παρόλο που οι μισθοί είναι 50% περίπου χαμηλότεροι των αντίστοιχων ευρωπαϊκών. Αυτό, βεβαίως, αντανakλά τις συνθήκες υπεραπασχολήσεως και τη χαμηλή παραγωγικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, πράγμα που επιβεβαιώνεται από τα στοιχεία. Δεδομένου ότι το μέγεθος και η διάρθρωση του ενεργητικού διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα οι συγκρίσεις παραγωγικότητας είναι εξαιρετικά δύσκολες. Χώρες όπως η

Ελλάδα όπου το 1/3 του ενεργητικού είναι σε χρεόγραφα ενώ μόλις το 1/4 σε χορηγήσεις και το 1/10 σε διατραπεζικές τοποθετήσεις είναι δύσκολο να συγκριθούν με χώρες όπου τα χρεόγραφα δεν υπερβαίνουν το 1/5 του ενεργητικού και όπου οι χορηγήσεις και οι διατραπεζικές τοποθετήσεις είναι γενικά υψηλότερες και φθάνουν σε ορισμένες περιπτώσεις 50% και 40% του ενεργητικού αντίστοιχως. Χρησιμοποιώντας ως δείκτες παραγωγικότητας είτε το λόγο ενεργητικού ανά απασχολούμενο είτε το λόγο κερδών ανά απασχολούμενο, προκύπτει ότι η παραγωγικότητα στην Ελλάδα υπολείπεται κατά κανόνα αυτής των άλλων ευρωπαϊκών χωρών (εξαιρέση αποτελούν η Γαλλία και η Ιταλία που εμφανίζουν χαμηλότερα κέρδη ανά απασχολούμενο).

Οι συνθήκες υπεραπασχολήσεως που επικρατούν στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα είναι απόρροια της κυριαρχίας των υπό κρατικό έλεγχο τραπεζών στην αγορά και των μεγάλων περιθωρίων που απολάμβανε παλαιότερα το ελληνικό τραπεζικό σύστημα ως αποτέλεσμα της μη ανταγωνιστικής διαρθρώσεώς του. Οι δύο αυτές διαδικασίες έχουν ήδη αρχίσει να αντιστρέφονται ραγδαία, δηλαδή και τα περιθώρια συμπιέζονται και τα μερίδια των ιδιωτικών τραπεζών αυξάνουν (είτε λόγω δυναμικότερης ανάπτυξης είτε και λόγω ιδιωτικοποιήσεων τραπεζικών ιδρυμάτων υπό κρατικό έλεγχο). Συνεπώς, έχουν δρομολογηθεί διεργασίες που τείνουν να προκαλούν πιέσεις στους μισθούς και την απασχόληση στον τραπεζικό τομέα.

Το φαινόμενο, βεβαίως, δεν είναι καθαρά ελληνικό. Πιέσεις αυτού του είδους εμφανίζονται διεθνώς. Πρόσφατα, η Ένωση Ιταλικών Τραπεζών, σύμφωνα με δημοσιεύματα του τύπου, πρότεινε στα συνδικάτα των τραπεζικών υπαλλήλων μία διετή περίοδο παγώματος των μισθών για να προστατευθεί το επίπεδο απασχολήσεως που κινδυνεύει από τη μαζική αναδιάρθρωση που επιχειρούν οι ιταλικές τράπεζες εν όψει του ευρώ. Σύμφωνα με προβλέψεις της Ενώσεως Ιταλικών Τραπεζών, το προσωπικό των ιταλικών τραπεζών πρέπει να μειωθεί

ΠΙΝΑΚΑΣ 2			
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ			
	Ως ποσοστό του Ενεργητικού (εκτός αν ορίζεται διαφορετικά)		
	έως 30.9.97	1996	1995
Καθαρά Εσοδα από Τόκους	2,2	2,1	2,1
Εσοδα εκτός Τόκων	2,1	2,1	2,1
α. Προμήθειες	1,1	1,3	1,3
β. Αποτελέσματα Χρηματοοικονομικών Πράξεων	0,7	0,6	0,5
γ. Λοιπά έσοδα εκμεταλλεύσεως	0,3	0,2	0,3
Σύνολο Εσόδων	4,3	4,2	4,2
Εξοδα	2,5	2,7	2,6
α. Αμοιβές και έξοδα προσωπικού	1,8	2,0	1,9
β. Γενικά έξοδα & Λοιπά έξοδα εκμεταλλεύσεως	0,7	0,7	0,7
Αποτελέσματα (εκτός αποσβέσεων & προβλέψεων)	1,8	1,5	1,6
Αποσβέσεις	0,2	0,2	0,2
Προβλέψεις	0,5	0,3	0,3
Κέρδη (ROA) προ φόρων	1,1	1,0	1,1
Κέρδη (ROA) μετά από φόρους	...	0,8	0,8
Εξοδα ως προς Εσοδα	61,6	65,3	64,8
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων (ROE) - προ φόρων	...	23,0	23,5
Αμοιβές ανά απασχολούμενο (σε εκατ. δρχ.)	...	8,5	7,5
Αριθμός απασχολούμενων στις ελληνικές εμπορικές τράπεζες ⁽¹⁾	...	43.043	41.939
Μέσο ενεργητικό ανά απασχολούμενο στις ελληνικές εμπορικές τράπεζες ⁽¹⁾ (σε εκατ. δρχ.)	...	433,0	391,3

⁽¹⁾ 1996 Οι Τράπεζες στην Ελλάδα - Ένωση Ελληνικών Τραπεζών.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

- Τα στοιχεία για το 1996 και 1995 είναι από τους δημοσιευμένους ισολογισμούς των ελληνικών εμπορικών τραπεζών.
- Στα στοιχεία του εννιαμήνου 1997 περιλαμβάνονται οι ελληνικές εμπορικές τράπεζες που δημοσίευσαν κατάσταση αποτελεσμάτων.
- Στο δείκτη εξόδων ως προς έσοδα δεν περιλαμβάνονται οι αποσβέσεις και οι προβλέψεις.
- Στις προβλέψεις, και συνεπώς στα κέρδη προ φόρων, του 1996 δεν περιλαμβάνονται τα έξοδα για προβλέψεις της Εθνικής Τραπέζης.

κατά 60.000 άτομα στα επόμενα τρία χρόνια, που αντιστοιχεί σε 15% έως 20% του αριθμού των απασχολούμενων.

Η επιβάρυνση των αποτελεσμάτων των ελληνικών τραπεζών από τα υψηλότερα έξοδα υπερκαλύπτεται, πάντως, από μεγαλύτερα έσοδα, που ως ποσοστό του ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών διαμορφώνονται σε 4% έναντι 3,1% κατά μέσο όρο στις εξεταζόμενες ευρωπαϊκές χώρες. Ως αποτέλεσμα, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα λειτουργεί με χαμηλότερο λόγο εξόδων προς έσοδα από το ευρωπαϊκό. Αναλύοντας τα έσοδα, προκύπτει ότι η υπεροχή των ελληνικών τραπεζών οφείλεται στα έσοδα εκτός τόκων (κυρίως προμήθειες και αποτελέσματα χρηματοοικονομικών πράξεων) ενώ το περιθώριο επιτοκίου είναι οριακά μόνο μικρότερο στην

Ελλάδα (2% για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, κάτω από 2% για Γερμανία-Γαλλία, 2,3% για Αγγλία, και, πάνω από 2,3% για Ιταλία-Ισπανία-Πορτογαλία). Η εικόνα αυτή αντανακλά σε μεγάλο βαθμό την επίπτωση της διάρθρωσης του χαρτοφυλακίου των ελληνικών τραπεζών στα έσοδα.

Όσον αφορά το περιθώριο επιτοκίου, στη δεκαετία του 1990 σημειώθηκε μία ραγδαία μείωση επιτοκίων με τα επιτόκια των χορηγήσεων και των χρεογράφων στο χαρτοφυλάκιο των τραπεζών να πέφτουν ταχύτερα από τα επιτόκια καταθέσεων. Καθώς οι τράπεζες έβγαιναν από ένα καθεστώς υποχρεωτικών δεσμεύσεων και, με την απελευθέρωση των αγορών, προσπάθησαν να αποκτήσουν μερίδια αγοράς και στις χορηγήσεις, και ιδίως σε

νέες μορφές δανεισμού (καταναλωτικά/στεγαστικά), αλλά και στις καταθέσεις, στο πλαίσιο διοχέτευσης αποταμιεύσεων σε αμοιβαία κεφάλαια, στη δευτερογενή αγορά τίτλων και στο χρηματιστήριο, μέσω θυγατρικών εταιρειών των ομίλων τους. Το γεγονός, πάντως, ότι τα περιθώρια επιτοκίων των ελληνικών τραπεζών έχουν πέσει κάτω από τα επίπεδα των τραπεζών του ευρωπαϊκού νότου ίσως σημαίνει ότι οι ελληνικές τράπεζες, ενώ έχουν μειώσει τα περιθώρια στις παραδοσιακές μορφές τοποθετήσεων, δεν έχουν ακόμη αντικαταστήσει τις απώλειες μέσω μεγαλύτερου όγκου εργασιών σε νέες μορφές τοποθετήσεων υψηλών περιθωρίων κέρδους.

Όσον αφορά τα έσοδα εκτός τόκων, τα έσοδα των ελληνικών τραπεζών ως ποσοστό του ενεργητικού τους είναι διπλάσια περίπου εκείνων των ευρωπαϊκών τραπεζών, με την εξαίρεση της Αγγλίας που έχει το ίδιο μεγάλα έσοδα εκτός τόκων όσο και η Ελλάδα, και στις προμήθειες και στα αποτελέσματα χρηματοοικονομικών πράξεων. Το φαινόμενο αυτό εξηγείται ίσως από την επίδραση των κεφαλαιακών κερδών που μπόρεσαν να αποκομίσουν οι ελληνικές τράπεζες από τη ραγδαία πτώση των επιτοκίων σε συνδυασμό με το μεγάλο όγκο χρεογράφων που κατέχουν, καθώς και τις μεγάλες προμήθειες για διάθεση τίτλων του δημοσίου που το Υπουργείο Οικονομικών ήταν αναγκασμένο να καταβάλλει μέχρι προσφάτως, λόγω του όγκου των δανειακών υποχρεώσεων. Προφανώς, τα έσοδα εκτός τόκων των αγγλικών τραπεζών έχουν διαφορετική σύνθεση από αυτά των ελληνικών τραπεζών και αντανακλούν τον υψηλό βαθμό ανάπτυξης των χρηματοπιστωτικών αγορών στο Λονδίνο. Αυτό φαίνεται χαρακτηριστικότερα από τα αποτελέσματα χρηματοοικονομικών πράξεων που στην Αγγλία φαίνονται να είναι διπλάσια από ότι στη λοιπή Ευρώπη.

Ανακεφαλιώνοντας, οι προοπτικές των ελληνικών τραπεζών, με την έλευση του ευρώ και την ένταση του ανταγωνισμού που αυτό συνεπάγεται, είναι για συμπίεση των περιθωρίων επιτοκίου, για απώλεια ορισμένων παραδοσιακών εργασιών στο συνάλλαγμα και στη διαχείριση διαθεσίμων και για μείωση των εσόδων

των τραπεζών που σχετίζονται με τη διαχείριση του χαρτοφυλακίου τους. Επί πλέον, θα υπάρξουν πιέσεις από την πλευρά των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις (λόγω εντονότερης δραστηριοποίησης σε εργασίες υψηλότερου κινδύνου) και των αποσβέσεων (λόγω των εκτεταμένων επενδύσεων που απαιτούνται για τον εκσυγχρονισμό των τραπεζών).

Για να εξετάσουμε την επίπτωση του ευρώ στην κερδοφορία και ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, υιοθετούμε ορισμένες απλοποιημένες υποθέσεις [Πίνακας 3]:

- Το περιθώριο επιτοκίου θα πέφτει σταδιακά τα επόμενα χρόνια από το επίπεδο του 2,1% και θα σταθεροποιηθεί σε 1,7%.

- Οι προμήθειες θα πέσουν ως ποσοστό του ενεργητικού από 1,3% σε 0,9%, που εξακολουθεί να είναι πολύ μεγαλύτερο από το μέσο όρο των τραπεζικών συστημάτων στην ηπειρωτική Ευρώπη (0,5% περίπου).

- Τα αποτελέσματα χρηματοοικονομικών πράξεων ως ποσοστά του ενεργητικού θα πέσουν από 0,6% το 1996 σε 0,2%, που είναι ο μέσος όρος στην ηπειρωτική Ευρώπη, αφού θα έχουν εξαντληθεί οι δυνατότητες κεφαλαιακών κερδών, λόγω πτώσεως των επιτοκίων, δεδομένου του μεγάλου όγκου χρεογράφων στα χαρτοφυλάκια των τραπεζών.

- Οι προβλέψεις και οι αποσβέσεις θα κινηθούν επίσης προς τους μέσους όρους των τραπεζών στην Ευρώπη.

- Ο αριθμός του προσωπικού και το ενεργητικό παραμένουν σταθερά.

Οι υποθέσεις αυτές είναι ταντόσημες με μείωση της κερδοφορίας των ελληνικών τραπεζών (Σενάριο 1). Το ενδιαφέρον μιας τέτοιας ανάλυσης είναι να διερευνηθεί τι μπορεί να σημαίνει αυτό για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, κυρίως όσον αφορά την αντιμετώπιση της πίεσης αυτής στην κερδοφορία.

Οι ελληνικές τράπεζες, προφανώς, δεν πρόκειται να δεχθούν μοιρολατρικά τη μείωση στην κερδοφορία τους. Η αντίδρασή τους θα περιλαμβάνει κάποιο συνδυασμό περικοπής των εξόδων τους και αυξήσεως των εσόδων τους (Σενάριο

ΠΙΝΑΚΑΣ 3				
ΣΕΝΑΡΙΑ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ				
	Ως ποσοστό του Ενεργητικού (εκτός αν ορίζεται διαφορετικά)			
	1996	Σενάριο 1	Σενάριο 2	Σενάριο 3
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	2,1	1,7	1,7	1,7
Έσοδα εκτός Τόκων	2,1	1,3	2,1	2,1
α. Προμήθειες	1,3	0,9	1,3	1,3
β. Αποτελέσματα Χρηματοοικονομικών Πράξεων	0,6	0,2	0,6	0,6
γ. Λοιπά έσοδα εκμεταλλεύσεως	0,2	0,2	0,2	0,2
Σύνολο Εσόδων	4,2	3,0	3,8	3,8
Έξοδα	2,7	2,7	2,2	2,2
α. Αμοιβές και έξοδα προσωπικού	2,0	2,0	1,5	1,5
β. Γενικά έξοδα & Λοιπά έξοδα εκμεταλλεύσεως	0,7	0,7	0,7	0,7
Αποτελέσματα (εκτός αποσβέσεων & προβλέψεων)	1,5	0,3	1,6	1,6
Αποσβέσεις	0,2	0,3	0,3	0,3
Προβλέψεις	0,3	0,6	0,6	0,6
Κέρδη (ROA) προ φόρων	1,0	-0,6	0,7	0,7
Έξοδα ως προς Έσοδα	65,3	90,6	59,1	57,9
Αμοιβές ανά απασχολούμενο (σε εκατ. δρχ.)	8,5	8,5	8,5	10,0
Αριθμός απασχολούμενων στις ελληνικές εμπορικές τράπεζες ⁽¹⁾	43.043	43.043	32.887	43.043
Μέσο Ενεργητικό ανά απασχολούμενο (σε εκατ. δρχ.)	433,0	433,0	566,7	666,7
Συνολικά έξοδα ανά απασχολούμενο (σε εκατ. δρχ.)	15,1	15,6	17,6	20,7
Κέρδη ανά απασχολούμενο (σε εκατ. δρχ.)	3,1	-2,6	4,0	4,7

⁽¹⁾ 1996 Οι Τράπεζες στην Ελλάδα - Ένωση Ελληνικών Τραπεζών.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

- Τα στοιχεία για το 1996, είναι από τους δημοσιευμένους ισολογισμούς των ελληνικών εμπορικών τραπεζών.
- Στο δείκτη εξόδων ως προς έσοδα δεν περιλαμβάνονται οι αποσβέσεις και οι προβλέψεις.
- Στις προβλέψεις, και συνεπώς στα κέρδη προ φόρων, του 1996 δεν περιλαμβάνονται τα έξοδα για προβλέψεις της Εθνικής Τραπέζης.

2). Η συμπίεση του περιθωρίου επιτοκίου θα ωθήσει τις ελληνικές τράπεζες σε αναζήτηση νέων πηγών εσόδων, κυρίως από προμήθειες και από χρηματοοικονομική διαχείριση (κάρτες, αμοιβαία κεφάλαια, εταιρικά ομόλογα, παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, παράγωγα προϊόντα στις αγορές χρήματος, ομολόγων και μετοχών, κλπ), αλλά και νέων αγορών στις γειτονικές χώρες όπου το περιθώριο επιτοκίου θα είναι υψηλότερο και οι αγορές χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών σχετικά ανεκμετάλλευτες. Γίνεται, λοιπόν, η υπόθεση, χάριν ασκήσεως επί χάρτου, ότι τα έσοδα εκτός τόκων αποκαθίστανται, μετά την έλευση του ευρώ, στα επίπεδα

των μέσων της δεκαετίας του 1990 αλλά το περιθώριο επιτοκίου παραμένει σε χαμηλά επίπεδα ενώ οι αποσβέσεις και προβλέψεις δεν μπορούν να μειωθούν, δεδομένης της δυναμικής τους. Στο περιβάλλον αυτό, η διατήρηση της κερδοφορίας των ελληνικών τραπεζών σε σχετικώς χαμηλότερα επίπεδα από τα σημερινά (ROA 0,7% έναντι 1%), και αφού θα έχει γίνει titania προσπάθεια να συγκρατηθούν τα έσοδα εκτός τόκων στα σημερινά επίπεδα, προϋποθέτει τη μείωση των εξόδων κατά μισή περίπου μονάδα του ενεργητικού. Το τελευταίο σημαίνει ότι, στα σημερινά επίπεδα αμοιβών, και χωρίς αύξηση των εργασιών, η απασχόληση θα πρέπει να

μειωθεί κατά 25% περίπου. Η μείωση αυτή θα είναι σταδιακή και δεν έχει την έννοια μαζικής ανεργίας των τραπεζοϋπαλλήλων. Υποδεικνύει, όμως, την ανάγκη για λελογισμένο ρυθμό προσλήψεων σήμερα και στο μέλλον, έτσι ώστε η μείωση του προσωπικού να γίνει μέσω συνταξιοδοτήσεων και προγραμμαμάτων εθελουσίας εξόδου.

Το Σενάριο 2 υποθέτει μία αύξηση της παραγωγικότητας (ενεργητικό ανά απασχολούμενο) κατά 31% (δηλ. 566.7/433), η οποία μπορεί να προέρχεται είτε αποκλειστικά από μείωση προσωπικού χωρίς αύξηση του ενεργητικού, είτε διατηρώντας το προσωπικό στο επίπεδο του 1996 και αυξάνοντας το ενεργητικό κατά 31%. Στο Σενάριο 3, υποθέτουμε ότι όντως το προσωπικό παραμένει στο επίπεδο του 1996 και ταυτόχρονα υιοθετούμε την άποψη ότι αυξάνονται και οι αμοιβές ανά απασχολούμενο σε 10 εκατ. δρχ. Η διατήρηση της κερδοφορίας και της απασχολήσεως επιτυγχάνεται με αύξηση της παραγωγικότητας κατά 54% (δηλ. 666.7/433) και ισόποση αύξηση του ενεργητικού, και συνεπώς των εργασιών των τραπεζών. Προφανώς, τέτοιου μεγέθους αυξήσεις της παραγωγικότητας δεν μπορούν να επιτευχθούν παρά μόνο μακροπρόθεσμα. Εάν, λοιπόν, δεχθούμε ότι το ενεργητικό ανά απασχολούμενο θα αυξάνει με το μέσο όρο των τριών τελευταίων ετών (1994-1996), που είναι 7,5% ετησίως, προφανώς θα χρειασθεί μία επταετία περίπου σκληρής δουλειάς και προσαρμογών για να μπορέσει το

ελληνικό τραπεζικό σύστημα να λειτουργεί ικανοποιητικά όσον αφορά την κερδοφορία και την απασχόληση. Οι ελάχιστες προϋποθέσεις επιτυχίας είναι οι προσλήψεις να μην υπερβαίνουν τις αποχωρήσεις και οι αυξήσεις των μισθών να περιορίζονται σε 2,5% ετησίως κατά μέσο όρο (Σενάριο 3). Εξυπακούεται ότι ταχύτερη προσαρμογή σημαίνει πάγωμα μισθών και μηδενικές καθαρές προσλήψεις (4 χρόνια με αύξηση εργασιών στο Σενάριο 2) ή πάγωμα μισθών και μείωση του προσωπικού κατά 25% (στιγμαία ή παρατεταμένη προσαρμογή χωρίς αύξηση εργασιών στο Σενάριο 2). Η χρονική διάρκεια προσαρμογής του ελληνικού τραπεζικού συστήματος ως ανωτέρω μπορεί να συσχετισθεί με το χρόνο μέχρι την ένταξη της δραχμής στο ευρώ. Εάν η ένταξη γίνει σε 4 χρόνια από σήμερα τότε το Σενάριο 2 με διατήρηση του επιπέδου απασχόλησης και αύξηση εργασιών βρίσκεται κοντύτερα στην πραγματικότητα. Προφανώς, για κάθε μεμονωμένη τράπεζα, το πεδίο είναι ανοικτό για ποικίλους συνδυασμούς.

Μία ταχύτερη αύξηση της παραγωγικότητας θα μπορούσε, τέλος, ίσως να επιτευχθεί με επέκταση προς τις γειτονικές αγορές, είτε αυτές ευρισκονται

⁽¹⁾ Το 1996 και 1997 η εικόνα των ελληνικών τραπεζών παραμένει grosso modo η ίδια με αυτήν που δείχνουν τα στοιχεία του 1995 [Πίνακας 2]. Κάποια βελτίωση της κερδοφορίας και μείωση του λόγου εξόδων προς έσοδα στο εννιάμηνο του 1997 αντανάκλα τα υψηλά κεφαλαιακά κέρδη που πραγματοποιήθηκαν το 1997. Η εικόνα αυτή, βεβαίως, δεν περιλαμβάνει την επίδραση της κρίσεως του τελευταίου τριμήνου του 1997, που προφανώς έχει επηρεάσει δυσμενώς τα μεγέθη.

μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση είτε στη Βαλκανική είτε στον Εύξεινο Πόντο είτε στη Μεσόγειο. Προς την κατεύθυνση αυτή, όμως, μπορούν να δραστηριοποιηθούν μόνον μεγάλοι σε μέγεθος τραπεζικοί όμιλοι, πράγμα που θέτει επί τάπητος το θέμα του αρίστου μεγέθους των ελληνικών τραπεζών στο μέλλον. Όλες οι ενδείξεις από το εξωτερικό αλλά και η ανάλυση που κάναμε εδώ, δείχνουν ότι επέρχεται κύμα εξαγορών και συγχωνεύσεων στο ελληνικό τραπεζικό τοπίο, έτσι ώστε να δημιουργηθούν οι όμιλοι εκείνοι που θα μπορούν να ανταπεξέλθουν στοιχειωδώς στην ανταγωνιστική πρόκληση του μέλλοντος. Μία τράπεζα, προφανώς, μπορεί να ακολουθήσει μία πολιτική αυξησεως μεριδίου αγοράς εντός της Ελλάδος. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, όμως, δεν έχει αυτή την επιλογή. Πρέπει να προσπαθήσει να κατακτήσει μερίδιο αγοράς στη διευρυμένη παγκόσμια αγορά.